

כאיל תערוה

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא

מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מספריו הק' ומכתבי תלמידים

גליון 41 בהעלותך תשע"ד

מתורת הפרשה

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. (בהעלותך ח, ב)

פירש"י יאירו שבעת הנרות, ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחים פונים למול האמצעי [הפתילות שבהן] וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי, ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך. ובעצם הם דברי הגמ' בשבת. ולכאוי' היאך היתה הוה אמינא כזו, שיטעו בני אדם לחשוב שהקב"ה צריך לאורה, לנרות של שמן זית שיאירו בשבילו, הלא הוא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא. אבל כך דרשו חז"ל.

והענין בזה, דצריך להראות לאדם שכל מה שעושים אינו אלא לצורך האדם, ואפילו בדבר כזה דאפשר שלא היה בזה הוה אמינא כלל, מ"מ צריך להדגיש לו לראות שכל מה שעושים זה רק לטובת האנשים. ומה התועלת כאן לבני אדם, כמו שאחז"ל בשבת שם, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שהיה נותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים, דנר המערבי היה דולק כל היממה, ולא כשאר הנרות שהיו דולקים רק בלילה ולפעמים גם מקצת היום. וזה היה נס שהיו כולם רואים, שהקב"ה עושה שתשרה שכינה, וזה היה רק עד דורו של שמעון הצדיק כמו שפירש רש"י, ואח"כ היתה באמת דרגה פחותה של שכינה, שלא ראו כבר את הנס הזה שיהיה נר המערבי דולק כ"ד שעות. ומה שהיה הוה אמינא דלאורה הוא צריך, שהרי הקב"ה בודאי אינו צריך את זה, אמנם לבני אדם, הכהנים שבמקדש, זה היה מועיל, דבהיכל הרי לא היו חלונות ולא אור אחר, וחושך שרר שם, ורק שבעת הנרות הללו האירו, והיה הוה אמינא שהאור הוא בשביל זה, לכן בא הפסוק ואמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, להורות שלא נעשה כדי להאיר כלל, כי כל אחד היה פונה לאמצעי להראות שאינו עושה מחמת עצמו אלא בשביל שהאמצעי יאיר, והוא יהי' המרכז להאיר, דהיינו לתת אור לשני. והנה המשכן היה כולו דוגמא של כל הבריאה כולה, כפי ה'שיעור קומה' [כמו שנקרא בספרים], וכל המעשים שהיו במשכן היו דוגמא כמו מעשה בראשית, ולכן בצלאל שהיה צריך לעשות את המשכן יודע היה אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, כי היה צריך לדעת לעשות את המשכן כפי השיעור קומה של כל העולם. והאדם הוא ג"כ דוגמת כל העולם ודוגמת המשכן, ולכן כתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך לב של כל אחד ואחד.

נמצא שהקב"ה עשה את הבריאה באופן זה, שכל אחד יאיר לשני, לא לעצמו, אלא לעשות שהשני יאיר, ובבחינה זאת היו צריכים הנרות להיות, כל אחד כלפי האמצעי, כלפי חבירו, כדי להורות שאינו מתכוין לעצמו אלא בשביל השני, וזה היה צריך להיות מודגש אפי' במשכן, שלכאורה לא הוסיף אור ממש, מ"מ היה שם סימן להראות שרוצה שהשני יאיר, ולכן היו כל הסימנים - ללמד לאדם, כי כמו שהנרות הם בצורה זו כך הלבבות של בני אדם יהיו בצורה זו, שאני רוצה שהשני יאיר.

ואי"כ, כיון שזה תכלית הבריאה - עולם חסד יבנה, לכן כל הדברים שבבריאה צריכים להראות על חסד, האיך הוא החסד, ועל כל צעד ושעל רואים האיך להתנהג במדת החסד, הן בהנהגת העולם הן בהנהגת המשכן, **כך גם צריך להיות הנהגת לב האדם, הכל בכיוון הזה של עשיית חסד**, וכפי שאמרנו דלא רק חסד גשמי אלא חסד רוחני, דהנרות לא היו משפיעים כ"כ גשמיות, דהעיקר בזה היו סודות שהיו מרמזים כנגד דברים עליונים, וגם זה היה משפיע רק ע"י שכל אחד היה מראה שרוצה להשפיע אור לשני, שהשני יאיר. (מתוך שיחה שנתפרסמה בקובץ קול תורה מה)

ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך. (בהעלותך י, לא)

אמרין בשבת דף קט"ו עמוד ב', תנו רבנן ויהי בנסע הארץ ויאמר משה, פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות מלמעלה ולמטה לומר שאין זה מקומה, רבי אומר לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. כמאן אזלא הא דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה, כמאן כרבי. מאן תנא דפליג עליה דרבי, רבן שמעון בן גמליאל הוא, דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה, ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה, פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים, פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא ברבי חנינא שסרו מאחרי ה', והיכן מקומה, אמר רב אשי בדגלים. ע"כ.

ולכאוי' אינו פורענות, אלא החטא עצמו. ועיין רמב"ן בפירוש החומש (במדבר י, לה) מש"כ בזה. ויל"פ עפ"ש"כ בספר רוח חיים (פ"ג מ"ב) שאדם בלא הכרה ודאי חמור הוא במצבו ממי שסובל יסורים, אע"פ שזה שהוא בלא הכרה אינו מרגיש כלום, וכך הוא גם במי שחוטא, דבשעה שחוטא הוא לא מרגיש וכבלי הכרה, וכשסובל יסורים הוא כבר במצב יותר טוב, וזהו פורענות ראשונה, **שבזמן החטא הוא כבלי הכרה, וזה הפורענות הכי גדולה**. (אילת השחר שבת קטז, א)

[וכתב הגר"י גולדוסר שליט"א בספר מי זהב (עמ' ת"ל): ויש לי להביא דוגמא לדבריו. אמרו במסכת שבת דף ק"ד בביאור משמעות אותיות האלף בית וצורתן, קו"ף קדוש רי"ש רשע, מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש, לישנא מעליא הוא, שאחוריו של רי"ש לגביה הקו"ף, אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע, שאין הקב"ה רוצה להסתכל בפני רשע, עכ"ל. הרי לנו שכאשר אין הקב"ה רוצה להביט בפני הרשע, הרשע הוא שמסובב את פניו מן הקב"ה, הוא קם בחרי אף, טורק את הדלת ועוזב את הישיבה, - לצבא או לאוניברסיטה, ולנו נדמה שזהו החטא, נכון, זהו חטא, והוא יענש על כך, אך זהו גם עונש! המגיע לו על מה שחטא קודם עזיבתו, הקב"ה אינו רוצה יותר להביט בפניו, ואז נכנסת בו רוח שטות שהוא כביכול אינו רוצה לראות את הקב"ה, ירחם ה'. ואי"כ אין זה רק לישנא מעליא כמ"ש רש"י, אלא נחשב הדבר באמת שהקדוש מחזיר פניו מן הרשע. והבן. הרי זה ממש כדברי האילת השחר שליט"א.]

ענין בפרשה – ענוה

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. (בהעלותך יב, ג)

כתב הגר"א באגרתו: **ואל תקנא בכבוד המדומה ההבל**. ואמר על זה רבנו בשיעורו: יש לדעת שכבוד זהו הנאה רוחנית, כמו שידוע שכל הדברים הגשמיים שרשם רוחני, וכל מה שיותר רוחני אז אפילו כשמשתלשל לעוה"ז הוא נעשה עונג רוחני, ומצינו עונג רוחני ששייך בגשמיים, דהיינו הנאת בשמים, כדאיתא בברכות (מ"ג ב') איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח, ואותו הדבר זה הכבוד, שאין לו ממשות כלל, וכמשי"כ הגר"א בביאורו על משלי (כ"א כ"א) דעוה"ז הגרוע נקרא כבוד, ובכתר ראש (ממרנא הגר"ח מוולאזין אות קל"ז) איתא כבוד המדומה זה מדה רעה, ואינו דומה הנכיון בעוה"ב עבור הנאה גולמית של מעדנים מהנכיון עבור כבוד שהוא הנאה רוחניות. ומי שמקבל כבוד בעולם הזה, הרי הדבר מנכה הרבה מזכויותיו. ובכ"ז רואים שהאנשים רודפים אחר הכבוד. ובאמת אם ה' העולם בלי מדת הכבוד הרי הרבה דברים בעולם לא היו נעשים, שיש רבים שכל מה שהם עושים זה בשביל הכבוד, כמו שרואים הרבה פעמים תורמים שמוכנים לתרום למוסדות רק בתנאי שיקבלו מנה גדושה של כבוד, ע"י עשיית טקס גדול שע"י יקבל הרבה כבוד, והנה זה מובן שבעולם הגשמי זה הולך בדרך זה של כבוד, אבל גם בעולם הרוחני, יש כאלו שבלי כבוד לא היו מקימים מוסדות, ואחרים לא היו תורמים, ויש לדעת מה שכתוב ברמ"א שאם הוא נותן להתפאר, לא רק שאין לו מצוה אלא יש לו גם עבירה. אמנם יש להם גם כונה לשם שמים, אבל גם כבוד יש בזה, מעורב בזה גם מעט כבוד.

וא"כ הלא רואים שיש בכבוד גם צד של מעלה, ולמה כתב הגר"א שלא תקנא בכבוד המדומה? אלא שגם בלא קנאה עדיין מחפשים כבוד, אמנם לא רק כבוד ממש, אלא דברים שמעורב בהם כבוד, רוצים לפתוח ישיבה, עם כוונה טובה, אבל גם בגלל שרוצים כבוד. מסופר שסמוך לוולאזין היתה עיירה, שקראו לה יאלווקע, ומינו להם כרב תלמיד של מרן הגר"ח מוולאזין, ושיגר להם מכתב ובו כתב צהלי ורוני יושבת יאלווקע כי גדול בקרבך קדוש ישראל, וכשראה התלמיד את מכתבו של מרן הגר"ח התעלף, לפי שלא יכל לסבול את הכבוד הזה, והוא ה' צדיק אמיני. היום היו מאושרים מרוב שמחה למכתב כזה.

על מרן החזו"א מסופר שבשעה שהי' מקבל מכתב הי' מקפל את התוארים, כדי לא לראות מה כתבו עליו. והנהגה זו לא מגיעה רק משנאת הכבוד, אלא שגם נלחם בכבוד, שהרי אם לא נלחמים בסוף מתרגלים לזה ומחפשים את זה, וזה מה שכתב החובת הלבבות ששאלו את החסיד איזה יום הכי מאושר בחייו, ואמר שהי' אדם על ספינה והשפילו וביזוהו שם עכ"כ שאי' עשה צרכיו עליו, ואמר שזה הי' היום המאושר בחייו, וכן מובא בשערי קדושה (ח"א ש"ו) וז"ל: ואם עיני שכל לך, היה לך לחפש מי שיצערך, כי חיים אתה מבקש לך.

ובאמת מי שעובד על מידה זו בסופו של דבר הוא מגיע לתכלית הנרצה, כמו שמרן הח"ח טען בסוף ימיו שמעולם לא ביזה אותו אדם, וא"כ מה שכתב בחובת הלבבות שנהנה מזה, מה יש לו מלחפש בזיונות, הרי יש לו שמחה בזה! אלא זה גופא, שהוא יודע שזה בזיון ואעפ"כ הוא נהנה מזה.

וכבר הקדמנו שהגר"א מדבר באגרתו לאמו ולאשתו, שהיו צדקניות גדולות, וגם התמודדו במצבים קשים, והיו תקופות שלא הי' לו מה לאכול, עד כדי כך שאמר לאשתו שתכנס לשכנים בזמן שמאכילים את הילדים וכיון שנותנים לילדים שלהם חתיכת לחם יתנו גם לילדים שלה, ולחם הוא אומר שיתרחקו מכבוד, אבל מה שייך לומר לאשה בדורנו, וכי אפשר לומר שלא תקנא בזה שהבעל של החברה נהיה ראש ישיבה?

אלא צריך לדעת שלא זה שיש לבעל משרה זה התכלית, רק עצם הדבר שהנשים נותנות לבעל ללכת לכולל ולשבת וללמוד, הם מקריבים לתורה, ומה שבמקרים רבים האשה מעבירה את המסר: **אם אתה ת"ח כל כך גדול, ומתמיד כ"כ גדול, למה אין לך משרה ומדוע אין מי שחפץ בך? - אין זה נכון!** ודבר זה צריך להיות ברור, שאין קשר בין הכישורים לבין המשרה, והכל מן השמים! ובכלל ובעיקר, הרי המעלה הגדולה היא "אברך" בן תורה, שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ובזה שהיא נותנת לבעל ללכת וללמוד אז יהי' לה שכר גדול לעולם הבא.

ולפעמים בשביל כבוד, האשה יכולה להוציא את בעלה מהכולל, אמנם מה שהנשים לא מבינות זה לא פלא, אבל לפעמים גם הגברים לא מבינים.

והנה אם יש לה הנאה מזה שיש לה בעל ת"ח, זה דבר טוב [ולחיפך אם תחשוב שיש בו איזה חסרון זה לא טוב, שזה יקשה את החיים ביניהם], אבל להתכבד בזה ולהתגאות על אחרים, זה חסרון, ויש לדעת שהגאון זה דבר מגונה מאד, וכמו שהמשיל את זה אחד מגדולי ישראל: משל לאותם אנשים שעובדים בפניו הפסולת, ואחד עומד למעלה על גבי המשאית ואחד למטה, ואומר אותו אי' שעומד למעלה לזה שמלמטה, וכי אתה משווה את עצמך אלי? ... שניהם עובדים בפסולת, אלא שהוא למעלה והוא למטה, אלא מאי, "גאון"! זו טיבה של גאון, שאינה תלויה בהגיון, ורואים את זה גם במקצועות אחרים, כמו העגלון שמתפאר שהוא עגלון שאין בדומה לו, עגלון מכובד.

ולכאורה איך שייך גאון בזה? אלא שאם היא מתנהגת לנשים אחרות באופן כזה שאומרת אל תדמי את עצמך אלי, אני הרי אשת הגאון, זו גאון פסולה. והעצה לזה היא, שתעריך נכון את המדרגה האמיתית שלה, ובה יכולים להיות ענוים. ואף שבכ"ז קשה לאדם לאמוד את עצמו באיזה מדרגה הוא, אלא שתסתכל על עצמה: "הלא אני בשר ודם, ממש כלום, אשה פשוטה, אלא שמשמים זיכו לי בעל גדול", ועי"ז היא לא תגיע לידי גאון. אמנם קשה לדרוש מאשה דרגה כזאת, כיון שאף בגברים מצוי זאת, וקשה מאד שיהי' בלי גאון, כל אחד, היכן שיהי', יש לו גאון.

ויש לדעת בזה כלל, שמצוי בקרוביהם של האנשים הגדולים שהם בעלי גאון, לפי שאביו או סבו או הדוד שלו הם אנשים גדולים, ולכן הוא מגיע למדת הגאון, אבל אם יתבונן על עצמו, לא יגיע לידי גאון.

וכתוב בספרים, שהקב"ה טבע בטבע המזלות שהם תמיד נמצאים במצב שמסתכלים כלפי מטה, וממילא תמיד מחשבתם שהם הכי גבוהים, ואם היו המזלות מתבוננים כלפי מעלה, היו רואים שיש כאלו שהם יותר גבוהים מהם, לכן קבע הקב"ה טבע המזלות שהם מתבוננים למטה, כך שהם רואים רק את אלו אשר נמוכים מהם, אחרת יהי' להם טענה למה יש כאלו שהם יותר גבוהים מהם. (שיעורי רבנו לאגרת הגר"א)

גאווה לעצמו

אבל צריכים לדעת, שיש החושבים שהגאווה היא התנשאות רק כלפי אנשים, אבל באמת עיקר הגאווה היא מה שאדם לא מכניע עצמו לד'. כי אדם שיכניע את עצמו לד', הרי לא ישפיל את חברו ולא יתגאה עליו, וכן לא ירדוף אחרי ההבל וירוף אחר הממון. וכשאדם לא מכניע עצמו לפי שהוא בעל גאווה כלפיו יתברך, זה מוריד את העבדות לד', ומביא את כל הרעות החולות האלה, הגורמים לו לאבד עולמו. א"כ הדבר העיקרי שצריך להשתדל הוא לעקור הגאווה. (שיעורי רבנו לאגרת הגר"א)

לבנות קהילה

נשאל רבנו בחיותו בארצות הברית: אם רב רוצה ליסד קהילה שיהיו בה רק בני תורה ואברכים, והוא נמצא במקום שיש בו גם כאלה שאינם עונים על ההגדרה הזו, האם יש לו את הזכות לייסד קהילה כזו?

והשיב: השאלה איננה האם מותר - שהרי כל אחד יכול ליסד מה שלבו חפץ. השאלה היא האם זה נכון ליסד קהילה מתוך גישה כזו. במקרים כאלה האדם צריך לבדוק את עצמו, האם אין כאן רק שאלה של גאווה, על מנת שיוכל אדם להתנהרד כי בקהלתו ישנם רק כאלה וכאלה. העקרון חייב להיות שונה: צריך שלקהילה תהינה דרישות רוחניות, צריכים להציב את הרף, ומי שמתאים את עצמו לדרישות האלה, הוא יוכל להשתייך לקהילה. השאלה אינה "מי", אלא "מה". כל מי שיתאים לדרישות, צריך שיוכל להשתייך לקהילה, שיהיה לו שער פתוח.

ענותנותם של הרע"א והנתיבות

מעלת הענוה היא גדולה מאד, ועל ידי הענוה זוכים לחכמת התורה. וכפי שהיה אצל מרן החזון איש ז"ל ששאלוהו פעם על אמיתות הסיפור המפורסם על בעל הנתיבות זצ"ל והגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל, שפעם נפגשו ביחד וכל אחד רצה לשמש ולכבד את השני בתור תלמיד חכם גדול בתורה. ונענה מרן ז"ל ואמר, שלא שמע על המעשה אם היה או לא היה, אבל לפי גדלותם בתורה יתכן שכך היה. (אעלה בתמר עמ' ס"ט)

לכתוב בענוה

איתא בשם הגדולים שהיו ג' אנשים בדורו של הבי"י שהיו ראוים לכתוב את השו"ע, וזכה בזה רבי יוסף קארו מחמת שהיה עניו מכולם, וכן מצאנו שהבית יוסף אף פעם לא התבטא כנגד החולקים עליו חוץ מפעם אחת. ואמר רבנו שכמו כן מצינו גם בדורות שלאחר מכן, כגון הגרעק"א, וכן רבותינו החזו"א והקה"י זכו לכל מעלתם בזכות הענוה הנפלאה שהיתה בהם, וכמו שאפשר לראות שבספר חזון איש אין שום פעם שמוזכר הלשון לעני"ד. [כי יש אנשים שכותבים תמיד לעני"ד אבל במקום אחד נעשית פתאום דעתם חשובה...]. והוסיף רבנו, יש ספר שלפני המלחמה היה מקובל, והיום לא מוצאים אותו בשום מקום, ונראה שזה מחמת שכתב בחריפות כנגד הרמ"א.

אצל מרן הגר"ח

בחול המועד סוכות תשע"ב הלך רבנו שליט"א לנחם את מרן הגר"ח שליט"א אחרי פטירת הרבנית ע"ה, ודיברו קצת בלימוד, ולבסוף אמר רבינו המקום ינחם וכו', ואמר דמצות נחום אבליים יש גם בחג, וכמו שמצינו אפילו בשבת, רק שאין יושבים שבעה. ולאחר שחזר רבינו לביתו שיבח רבינו את גדלות מרן הגר"ח שליט"א במדת הענוה... שכל העולם כולו חרד למוצא פיו ואילו הוא מתנהג בפשיטות ובענוה נפלאה.

הלכתא רבתא לשבתא

משיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א

הדחת פירות בשבת

איתא בשבת דף ק"מ ע"א ובשו"ע סעי' ח', אין שורין את הכרשנין, דהיינו שמציץ מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת, ולא שפין אותן ביד, דהוה ליה כבורר. ולשון רש"י שם [ד"ה ולא שפין] דהו"ל בורר, וכן צידד הביאור"ל שם דהוה מה"ת.

והנה בשבת דף קי"ד ע"ב איתא דהתירו לקנב ירק ביוהכ"פ מן המנחה ולמעלה, ונחלקו קמאי בפירושא דלקנב, הרשב"א והר"ן על הר"ף הביאו פירש"י דהיינו להסיר העלים הרעים מהיפים, והקשו דא"כ היינו בורר פסולת מאוכל דאסור מה"ת ואיך שרינן ליה משום עגמ"י. ובמ"מ פ"א משביתת עשור ה"ג תירץ דמיירי שהעלין ראויין ע"י הדחק, דהוה בורר מד"ס והתירו ביוהכ"פ. ועי"ל עפמ"ש"כ הפמ"ג [והעתיקו הביאור"ל סעי' א' ד"ה מן] דבקלחים דהיינו שהעלים עדיין מחוברים לקלח יכול להסיר את העלין החיצונים המעופשים, דהוה כמו קילוף ירק דשרי לאלתר כמש"כ הרמ"א סו"ס שכ"א, ובזה י"ל דמיירי בקניבת ירק. ויעו"ש ברש"י ד"ה ולתקע שכתב דמנתק העלין מן הקלח ע"ש, ולהכי כל האיסור בזה הוה רק מדין מכין משבת לחול, ומשום עגמ"י התירו.

אולם הרמב"ן הרשב"א והר"ן פירשו דקניבת ירק היינו הדחתו לצורך הערב, וכתב בשע"צ סי' תרי"א סק"ז שכן דעת הפר"ח והגר"א. ובשו"ת דובב מישרים ח"ג סי' י' הקשה דרחיצת הפירות הו"ל בורר מה"ת, וכדאמרין דאין שורין את הכרשנין וכו' דהו"ל בורר, וא"כ איך התירו איסור תורה ביוהכ"פ לצורך האכילה דמוצאי יוהכ"פ. ותי' הדובב מישרים דהתם מיירי שהירק נקי, ואין ההדחה להסיר הפסולת אלא כדי שיהיו רכין וטובין לאכול בלילה, ולכך רק משום הכנה לחול היה ראוי לאסור, ואת זה התירו חז"ל ביוהכ"פ משום עגמת נפש שלא יוכל לאכול במוצאי יוהכ"פ מיד. והנה בסי' שכ"א סעי' י"א איתא דמותר להשקות ירק תלוש כדי שלא יכמוש, דכמו דשרי לטלטלו כך שרי להשקותו, אע"פ שאינו עושהו לצורך שבת. וא"כ מה דביוהכ"פ התירו קניבת ירק רק משום

עגמ"נ, צ"ל דדוקא בשבת שראוי לאכילה ביומו התירו בכל ענין, כמש"כ שם המשנ"ב, אבל ביוהכ"פ דאינו ראוי לאכילה היה צריך להיות אסור משום הכנה, ולזה צריך לטעם דעגמ"נ. אולם קשה, דבגמ' ובשו"ע שם מבואר שמה שהתירו קניבת ירק הוה רק ביוהכ"פ שחל בחול, אבל ביוהכ"פ שחל בשבת אסור, דגזרינן כדי שלא יבוא לעשות כן בשאר שבתות השנה לצורך מוצ"ש, ולכאורה להמבואר כאן הרי בשאר שבתות השנה שראוי לאוכלו בו ביום באמת מותר לעשות הכי, וכנ"ל, ומה שייך למיגזר. ותי' הגר"י שליט"א דאפשר דמה דגזרינן אטו שאר שבתות השנה אינו בירק זה, שהרי בירק זה באמת שרי בשאר שבתות השנה, אלא דכמו ביוהכ"פ שרי לרחוץ אע"פ דאינו ראוי ליומו, ה"נ בשאר שבתות בגוונא דיהא ירק דלא חזי ביומו נמי יבואו לרחוץ דומיא דהכא. (שיעורי שלמי תודה בורר עמ' כ"ז)

יומא דהילולא – הגאון הגדול רבי נפתלי נבנצאל זצ"ל מראשי ישיבת פונביז' לצעירים נלב"ע ט' סיון תשע"ב

לא להפריע

במשך שנים רבות היה הגר"י זצ"ל רגיל לעסוק במו"מ של הלכה עם רבנו שליט"א לעתים מזדמנות, כשהם דנים ומעמיקים בסוגיות הנלמדות למשך שעות ארוכות. בשנים המאוחרות יותר, כשהחלו הרבים פוקדים את הבית ברח' חזון איש, החל הגאון רבי נפתלי למעט בכך, כשהוא אומר כי אינו רוצה להפריע לראש הישיבה...

מששמע זאת ראש הישיבה הגיב ואמר: אנשים באים לכאן כל היום, וביניהם כאלו המטרידים אותי בעניינים של מה בכך, ואינם חושבים כלל כי הם מפריעים לי, ואילו הגאון רבי נפתלי, שמעגג אותי בבואו לדבר עמי בלימוד, חש באצילות נפשו כי הוא מפריעני.

(מוסף יתד חוקת תשע"ב) [וראה בקובץ ישורון יב עמ' תטז מה שהביא שם הגר"י זצ"ל דברים ששמע מרבנו בסוגיא]

למלא מקומו

סיפר בנו הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א: יום אחד נדהמה האמא הרבנית לפתוח את הדלת לקול נקישות, ולראות את ראש הישיבה שליט"א בכבודו ובעצמו ניצב שם. האבא ניגש והכניסו בכבוד ובהבעת אי נעימות על הטירחא שטרח במיוחד. לאחר שהתיישבו ליד השולחן, ראש הישיבה שליט"א אמר לו: "הנה בדעתי להפסיק את אמירת השיעור היומי, חשבתי שנכון להציע שתעלה ותאמר שיעור ג' במקומי..." האבא ענה על אתר: "לא, אין רצוני לעלות, טוב לי בשיעור א"י". ראש הישיבה שליט"א המשיך להפציר ואמר: "הנה נא ידעת, שפונביז' לצעירים אינה ככל ישיבות הקטנות, היא בגדר ישיבה גדולה, ושיעור ג' בה הוא כמה מעלות למעלה מזה..." ענה הגאון רבי נפתלי: "היא הנותנת, טוב לי ללמד בחור צעיר את הדרך ללימוד הגמרא, ואת דרך הבנת ה"קצות", מאשר לנסות לשנות בחור שכבר משוכנע שהוא יודע בעצמו ואין לו מה ללמוד עוד..."

[לגבי מה שהוזכר כאן אודות התפקיד בישיבה קטנה, מוסיף הגר"י - גיסי הגאון רבי מאיר בן שלמה שליט"א אמר לי, שראש הישיבה שליט"א המשיג לו את הדבר לכלי מלחמה וכיבוש, ר"מ בישיבה גדולה הוא כמו טייס שמרחף גבוה מעל גבוה, זו חכמה רבה וכוח עצום, אבל ר"מ בישיבה קטנה משול לחייל בצבא הרגלי, זה נמוך יותר ופשוט יותר, אבל אמור נא!! מי הוא הכובש בפועל!! אלף כלי טיס לא יוכלו לכבוש בפועל ללא הכיבוש של החיל הפשוט שנכנס וכובש...]

שיעוריו המיוחדים

חתנו הגאון רבי זאב לוי שליט"א סיפר: ראש הישיבה הגאון הגדול רבי נפתלי שליט"א התבטא בהתפעלות על שיעורו של מורי חמי זצוק"ל: 'איך אפשר לחזור פעם רביעית וחמישית ויותר על 'קצות' ולאומרו באותה התפעלות והתלהבות כמו בפעם הראשונה. והוסיף: הלא שיעורו היה נראה כמו מלחמת עולם בריתחא המיוחדת שהיתה שם'.

החלום של רבנו שליט"א ביום הכיפורים תשל"ד

יום הכיפורים של שנת תשל"ד, לאחר תפילת הנץ החמה שכולל חזון איש. בעודו יוצא מבית הכנסת, פגש הגאון הצדיק רבי משה ברנשטיין זצוק"ל את רבנו שליט"א, והנה פניו חיוורות ודואגות. חשש רבי משה שמא חולשת הצום גרמה לכך, כשפנה לשאול, השיח לו ראש הישיבה שליט"א את ליבו: "חוששני מחזיון לילה, בעת שישנתי נראו לי המילים: "קרע שטן" כשהאות רי"ש שבי"קרע" מנותקת ומרחפת מעל התיבה, והיות ששלי כפיורים הוא, התעוררתי ופחד ובעתה אחזוני, הן ליל כיפורים הוא, וחזיון זה מה טיבו, שמא סימן רע הוא?" רבי משה שמע והשתומם, הוא בירך ב"גמיר חתימה טובה" ופנה לילך בלב כבד. בצהריים, בשעה שתיים, החרידה את ארץ ישראל צפירת אזעקה, מפה לאוזן נפלה הברה: מלחמה עזה פרצה. אחר הצהריים, לעת תפילת המנחה, פגש שוב ראש הישיבה שליט"א את הגאון רבי משה ואמר לו: "נו, אולי, פתרון החלום הוא..." עוד בערבו של יום, ראה הגאון רבי משה זצוק"ל צורך לספר את אשר שמע וארע, לידיו האבא הגר"י זצוק"ל, והוא סיפר זאת לבניו שיבדלחט"א. [א"ה, והעיר חכ"א, שקר"ע שט"ן עם האותיות בגימטריא תשל"ה, ואולי ניתוק האות רמז להפחתת מספר א' ואז הוא תשל"ד, שנת המלחמה.]

דברים שאמר מרן שליט"א במלאת השלשים להגאון הגדול רבי נפתלי נבנצאל זצ"ל

בבית המדרש תלמידי ישיבת פונביז' - צעירים ב"ב אור לט' תמוז תשע"ב

מורי ורבותי. בעצם אי אפשר להכיר בן אדם, כי אפילו אם מכירים אותו, לא מכירים את כל מה שקורה איתו. רק מה אנחנו יודעים, שכל השנים שהכרנו אותו, היה מאד משפיע טוב על התלמידים, היה עושה שילמדו עם הנאה, ללמוד בחשק, ללמוד בשמחה, וכך הוא היה מזכה את הרבים, כי עי"ז גדלו הרבה תלמידים שנהיו לומדים, תלמידי חכמים, יראי שמים.

ממילא זה מה שאנחנו יכולים לדעת, מה אנחנו יודעים יותר. אנחנו צריכים לדעת שהוא זיכה את הרבים, כי התלמידים היו מאד שמחים, היה עושה להם הנאה רוחנית, על ידי שהשפיע להם טעם בלימוד, וזה דבר גדול מאד! הוא השפיע עליהם להיות תלמידים טובים, ולמדו תורה בשמחה. הקב"ה יעזור שיהי' ובלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אמן סלה. (פרי חיים)

העלון יוצא ללא מטרת רווח, ואפשר לצלם לזיכוי הרבים בלבד.

להערות הארות הוספות מנויים ורעיונות ניתן לפנות keailtarog@gmail.com

לתרומות הנצחות והפצה ניתן לפנות ל 0527680034 בשעות בין הסדרים

לעילוי נשמת הרבנית זלבה גולדה לוינ' ע"ה בת הר"ר פישל הכהן ז"ל